

lana. En pro o en contra d'aquesta teoria seria ingenu fixar-se en la grafia *Hel(e)ma* o *El(e)na*, amb *H-* o sense, en les mencions antigues citades, puix que és una lletra sense so i d'ús capritxós en aquell temps.

(2) Però és notable que aquest nom es repeteix en terres llunyanes del Nord, i amb variants d'aura preromana, en part com a hidrònim; no oblidem que Elna és a les boques del Tec. Ens diu l'especialista hidronimista Krahe que la *Lianne*, riu picard que desemboca prop de Boulogne-sur-Mer porta el nom d'*El-na* en un doc. de 867. I és cert: perquè *Elna* és com ho llegeixo en un doc. de 868, que l'especialista local li garanteix a Moreau: identificant amb la *Lianne* «dans le pays de Théroouanne Boulonnais» (colle. Moreau II, 81). Ara bé afegeix Krahe que també es troba *Elna*, l'a. 912, com nom d'un afl. de la Gande (dept. Saône-et-Loire); i de nou *Elna* en doc. de 940, per a un afluent de la Meuse, i avui resta *Eaulne* nom d'un afl. de l'Arques de la Seine-Inférieure (*Unsere Aeltes-ten Flussnamen*).

El judici etimològic de Krahe és que aquí tenim una arrel hidrònica indoeuropea *EL-* alternant amb *OL-* i fins amb *AL-* segons certes apofonies pre-indoeuropees, car d'altra banda troba un *OLNA* a Bèlgica, i al costat d'això hi ha *OLÓNA* a la Vendée i a l'alta Itàlia, aquí amb alternança, no sols de la inicial sinó també de la interna i de l'accent (*op. cit.*, pp. 71-72). No sé si ho diu també però penso que la doble forma *Elna* i *Liane*, del riu picard, també podria tenir aquest fenomen en la forma *ÉLENA/ELÈNA* i diftongació.

Llavors això podria entrar en el capítol de l'accentuació doble, servada en molts NLL gallo-cèltics; magistralment estudiat en el gran treball de Meyer-Lübke, *Die Betonung im Gallischen*. Ara bé, ell ha separat, en aquell treball, una tal hipòtesi dins un paràgraf que comença amb un «no sé...», relatiu a aquells rius i a la nostra ciutat. Amb judici negatiu, afegint «encara és menys versemblant que *HELÈNA* 'tribu dels Atrebatas (> *Arrés*) «civitas *Atrebatum*» donant *Hélesmes* (per a la *m*, cf. p. 47) i «*HÉLENA* sive *Illiberis*», avui *Elna* (Pyr.-Or.) siguin un mateix mot» («dasselbe Wort seien») (*Bie Bet. i. Gall.*, p. 57). Es veu, doncs, que M-Lübke s'inclina més aviat per la teoria (1).

Diffícilment podem sortir del dilema en les dues direccions. No descartem que un nom gàllic homònim vagi ser influït (sigui sols ortogràficament o per veritable suma)² pel nom d'Helena, mare de Constantí; ni que hi hagi mera coincidència de dos noms convergents: el nom cèltic dels rius del Nord i el cristià de la seu episcopal. Ens atindrem provisionalment al judici de Longnon i de M-Lübke. És el més prudent.

¹ Només d'interès arqueològic és el treball de Roger Grau, *La Région d'Elne à l'époque romaine: essai de Géographie Historique* p.p. *Cerca*, vol. v, 234-241). — ² Que la interpretació cristiana tindria àmplia validesa entre la gent eclesiàstica local ho prova potser no sols el vers de Verdager sinó algun topònim menor català, de naixença probablement erudita, Mont d'*alèna* m'anomenaren, a Castellnou dels Aspres, un turó situat a la ratlla de Caixàs i

Prunet; com que hi vaig pujar poguí cerciorar-me que és un dels primers del cim dels quals ja s'albira la ciutat d'Elna (invisible més a ponent, xxvii, 49.14). Entre el Gironès i la Garrotxa, prop de La Barroca i St. Esteve de Llémena hi ha una ermita i un puig que l'inf. anomenava *Sta. Helena*, però el capellà —igualtat colpidora amb el dels Aspres— em deia «*Puig d'Helena*, on hi ha Sta. Maria del Puig d'Helena». Doncs: origen eclesiàstic, i per tant erudit, el de tot això; res, per consegüent, que interessi per al judici del dilema etimològic relatiu a *Elna*.

ELNOSA

Partida antiga del terme de Sapeira (Alta Ribagorça) documentada l'any 972 (Abadal, *Comt. Pallars i Ribag.*, núm. 215).

²⁰ *ETIM.* És un NL d'etimologia incerta. Suposant que sigui antroponímic o postantroponímic, seria versemblant que derivés d'un NP germànic. En aquest cas podria estar format en el segon membre per una forma -NO(D)S (Förstemann recull quaranta-un noms acabats en -NODI), sigui amb una evolució -D > Z, sigui amb una feminització d'un -NÓS < -NODS en nominatiu o bé de -NODA > *noza* (com ALAUDA > *alosa*). El primer membre és més dubtós. Potser de *Ellonod* (S. VIII) var. del repetit *Aljan*, -*nod* (Först., 85); sense descartar *Hildenod/Hiltinod* (S. VI), *ibid.*, 833. J. F. C.

³⁰ ELO

Coma d'Elo, Barranc en terme de Bono-Castanesa (Alta Ribagorça). És, doncs, més de 20 k. més al NO. que *Eleu* (art. supra), i amb rius i serres entremig.

ETIM. Deu contenir un NP que trobem documentat en un doc. d'aquesta regió, de *ego Elu*; sig. *Elo* (cf. Abadal, *Comt. Pallars i Rib.*, núm. 202). Sembla femení: enumeració de «fills»: els dos primers, homes, seguits d'*Elu* i *Natelio*. Versemblant que sigui d'origen germànic, potser resultant del femení IGILU a. 953 corresponent al masc. IGILA a. 955 (Aebischer, *Onom.*, p. 23b ss.); *Igila* també en un doc. parlarès de 973: Förstemann, c. 957. J. F. C.

La cabdal ciutat de l'extrem Sud.

PRON. MOD.: *èlç* a Albaida, Alcoi, Alacant; alguns, però, pronuncien *èlè* (J. G. M., 1934-5); jo també vaig sentir *èlç* i no tant *èlè* en les meves enquestes de 1963, i d'abans, a Alacant, a Elx mateix i a totes les poblacions de la rodalia (xxxvi, 131-139 etc.). «*Ellx*» MGadea (*T. del Xè* II, 156). Gentilici: *elxeros*, a Alacant i voltants (J. G. M., 1935); alguns, *elxers*, i el cultisme *illicitans* (evidentment legítim). *Colba popular*: «En Sant Juan, malvasia, / en Monòver, aiguardent, / a *Elx* mangranes i palmes / i a tots els llocs, almetlers».

MENCIONS ANTIGUES catalanes i romàniques. Cròn. de Jaume I: «Nos estan en Alacant ajustam ---